

equipment of locations for realization of tourist products, popularization of the direction and interest in its realization of local economic, educational and nature protection subjects.

In middle Transnistria, the valley and river landscapes change markedly from west to east (or vice versa). The main reason for this is the differences in lithological structure, emphasized by the shape of the slopes, the color of the rocks and the height distribution of plant tiers. This in turn affects the configuration of settlements, patterns of location of buildings, architectural composition of buildings, distribution of farmland. In combination with historical traditions, unique landscape and cultural entities are formed, promising for the organization of thematic tours.

The visual change of geological deposits in the region is due to the lithological features of the structure, especially the Domesozoic tier. It is clearly visible in river valleys and weakly expressed in watersheds. In general, each large tributary of the Dniester corresponds to an "individual" lithological complex. Its features are preserved along the meridional extension of the watercourse with bright local manifestations in areas of tectonic activity. The effect of contrast occurs when laying a route across river valleys, when passing the watershed, the observer falls into another "landscape reality"

Paleontological tours are considered by the authors focused on increasing the tourist attractiveness of the region, attracting untapped resources, optimizing tourist products within specific locations, developing innovative areas and forms of tourism and interaction with local economic systems of united territorial communities. The specifics of the organization of paleotours allows you to create a new economic niche with a staffing offer for specialists in natural specialties.

Key words: geotourism, paleotours, Podolia

Надійшла 06.11.2021р.

УДК 338.483.11+12

DOI: <https://doi.org/10.25128/2519-4577.21.2.15>

Ярослава КОРОБЕЙНИКОВА, Олена ПОБИГУН

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОЇ ТА МУЗЕЙНОЇ СПАДЩИНИ В ТУРИЗМІ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

В статті проаналізовано потенціал природно-заповідної спадщини та музеїв як елементів історико-культурної спадщини Івано-Франківської області в контексті їх використання в туризмі. Ідентифіковано проблеми їх використання, які свідчать про існування ряду бар'єрів для зростання туризму. Авторами запропоновано заходи для більш ефективного залучення елементів природно-заповідної та історико-культурної спадщини в туристичну діяльність.

Ключові слова: природно-заповідні об'єкти, елементи музейної спадщини, туризм, туристичні дестинації

Постановка науково-практичної проблеми, актуальність та новизна дослідження.

На фоні загальних втрат від пандемії окремих галузей економіки туристична галузь виявилася найбільш уразливою. Галузь буде продовжувати працювати в умовах невизначеності ще тривалий період і повинна в таких умовах знайти можливості до відновлення. Як відомо, кризи можуть дати поштовх до розвитку економіки на новому рівні і туризм не є винятком. Для галузі важливо визначити можливі умови відновлення та особливості функціонування в нових ковідних та постковідних умовах. Всесвітня Туристична Організація відзначає історичну стійкість туризму і його здатність швидко створювати робочі місця після кризових ситуацій, цей сектор може стати центральною частиною зусиль з відновлення після пандемії коронавірусу.

Традиційно в Україні переважав виїзний туризм, проте, з закриттям кордонів ситуація змінилася. Хоча частка продажів закордонних турів залишається значною, внутрішній туризм

зріс, в порівнянні з попереднім 2019 р. Вітчизняний туризм зміг частково переорієнтувати туристичні потоки в Україну. Так, попередні результати досліджень мобільності громадян України у 2020 р. показали значне збільшення абонентів в традиційних туристичних дестинаціях: узбережжя Чорного та Азовського морів і гірських дестинаціях Карпат [14]. Для суб'єктів туризму, які тут розташовані – це особливий шанс на відновлення повноцінної діяльності, так як значна частина туристів буде прагнути відпочинку у віддалених малолюдних місцях, де можливо зберігати соціальну дистанцію, пізнавати нові маршрути та відвідувати все нові і нові туристичні об'єкти.

Протягом останніх років українські туристичні оператори практично не формували пропозицій пакетів послуг внутрішнього туризму. Не було налагоджено партнерство з надавачами послуг, а окремі послуги залишаються доволі вартісними та не витримують конкуренції з гуртовими цінами пакетних послуг виїзного

туризму. В результаті – клієнт надавав перевагу закордонній поїздки. В умовах тривалих обмежень на закордонні поїздки комплектування турів внутрішнього туризму має стати хорошою альтернативою туристичних пропозицій вітчизняних туроператорів, яка може бути реалізована на ринку з більшою ймовірністю. Проте, організатори подорожей зіткнулися з проблемою обмежених пропозицій туристичних послуг, які презентують культурну та природну спадщину для туристів: закладів культури (історико-культурних заповідників, музеїв, виставок, національних природних парків тощо). Володіючи унікальним потенціалом вони мають стати головними локомотивами розвитку внутрішнього туризму.

Невідповідність між рівнем їх потенціалу та рівнем використання в туристичній діяльності є актуальною проблемою, що потребує глибокого наукового аналізу та розроблення практичних механізмів її вирішення. Дослідження стану використання природної та культурної музейної спадщини в туризмі є актуальними також і в контексті покращення альтернативного наповнення бюджету музеїв.

Зв'язок теми статті з важливими науково-практичними завданнями, новизна досліджень. Метою досліджень є проаналізувати стан використання елементів природно-заповідної та культурної спадщини Івано-Франківської області в туристичній діяльності та окреслити напрямки його удосконалення з метою збільшення туристичних потоків на ці туристичні об'єкти. З оптимістичних прогнозів падіння до 50% в середині 2020 року фактичне падіння в галузі туризму склало 70% в кінці 2020 року [39]. За останній рік туризм відкотився на показники початку двотисячних, за оцінками фахівців для відновлення рівнів 2019 року необхідно від 5 до 7 років. Фахівці вважають, що на відновлення туристичної галузі після пандемії буде необхідний певний час, причому відбудуться зміни в напрямках туристичних подорожей, видах туризму тощо [38]. Більшість дослідників аналізують власне сферу гостинності та її реакцію на пандемію. Актуальні публікації в цій сфері стосуються оцінки наслідків пандемії для галузі туризму загалом [25, 17]. У цих умовах заклади, які надають додаткові туристичні послуги, наприклад заклади, що презентують природну та історико-культурну спадщину доволі інерційно реагують на зміни на туристичному ринку.

Аналіз останніх публікацій за темою дослідження. Відомо, що розвиток природно-заповідного фонду в регіонах розширює свій вплив на різні сфери діяльності, проте недос-

татня кількість інформації про ці об'єкти сповільнює розвиток туристичних потоків. Ряд науковців вивчали питання пов'язані з використанням природно-заповідного фонду Івано-Франківської області. Серед них Рибак М.П., Лук'янова В.В., Покин'єчерда В.Ф., Йонаш І.Д., які вивчили практичний досвід установ природно-заповідного фонду України (на прикладі Карпатського біосферного заповідника) [12]; І.Ф. Калущкий, Л.В. Ковальська, А.Ю. Рак, М.М. Запоточний розглядали питання розширеного використання лісів Івано-Франківщини для рекреації і туризму [18, 30, 33, 32, 27, 34]; Л. Петрова, П. Третяк [29] характеризували територіальну та категоріальну структуру мережі об'єктів ПЗФ; дослідження Г.Д. Лялюк [24] вказують на те, що подальший розвиток мережі ПЗФ Івано-Франківщини необхідно здійснювати за рахунок мінімального антропогенного порушення земель та водойм у поєднанні з оптимізацією структури інших територій, що особливо охороняються і виконуються екологічні захисні функції; дослідження по Дністровському РЛП представлені в працях В.Загрійчук [26]. Всі дослідники ПЗФ сходяться на тому, що подальший розвиток цих територій пов'язаний з активізацією рекреаційно-туристичної діяльності, що є однією з їхніх функцій.

Досвід розвинутих країн засвідчує, що природно-заповідні території – важливий каталізатор розвитку як місцевої, так і національної економіки. Справді, у світовій практиці збереження природних територій дедалі більшого визнання набуває раціональний підхід до багатозначного використання об'єктів ПЗФ. Він включає рекреацію, якість здоров'я, використання біорізноманіття, естетичні, культурні й освітні блага. До того виявилось, що крім функції збереження природних комплексів, охорони здоров'я населення, як переконує зарубіжний досвід, природоохоронні території можуть стати важливим джерелом поповнення бюджету і тим самим суттєво впливати на розвиток місцевої економіки. До прикладу, прибутки восьми національних парків Австралії у 33,3 разів перевищують затрати держави на їх утримання (2,5 млрд. та 60 млн. австралійських доларів відповідно). Коста-Ріка щорічно виділяє близько 12 млн. доларів США на утримання національних парків, прибутки від туризму перекривають ці витрати у 27,5 разів і становлять понад 330 млн. дол. США. Туризм у національних парках — друга за величиною галузь економіки цієї країни. За підрахунками відомого американського економіста Е.Свансона (університет Північної Кароліни), доходи від ту-

ризму у національних парках США у 5 разів перевищують видатки на їх утримання. На поїздки у ці музеї природи американці щорічно траплять близько 7 млрд. доларів [7].

Дослідження, проведені Економічною службою МСОП спільно із Всесвітньою комісією з природоохоронних територій (WCPA) свідчать: у Канаді щорічне збільшення ВВП за рахунок природоохоронних заходів сягає 6,5 млрд. канадських доларів. Це дає можливість створити 159 тис. робочих місць і забезпечити податкові надходження у розмірі 2,5 млрд. канадських доларів. У Японії, за підрахунками Міністерства сільського і лісового господарства, лісові та агрокосистеми країни надають громадські послуги на суму 240 і 120 млрд. дол. (12 % і 6 % ВВП відповідно), що з 1985 р. постійно враховуються в структурі ВВП. Це відіграло неабияку роль у проведенні державної політики консервації і збереження земель, зайнятих природними біоценозами, пошуків і шляхів одержання з них доходів.

Природно-заповідні об'єкти, окрім найголовнішої функції — збереження природних комплексів та їх окремих компонентів, великою мірою впливають на самопочуття населення, підвищують його інтерес до функціонування певного природно-заповідного об'єкта, іншими словами, виконують певні соціально-економічні функції.

На території регіональних природних парків у Франції дозволяються традиційні види природокористування – сільське господарство, тваринництво, рубка лісів, мисливство, риболовля, а також постійне проживання населення. Загальна площа таких регіональних парків у Франції становить 6,3 % від її території. Це досить суттєвий показник (для порівняння в Україні частка регіональних ландшафтних парків складає лише 0,8 % її території) [2, 6, 20].

Також важливим чинником розвитку туристичної діяльності в регіонах є самотутня культура та багата історична спадщина. Музеї як елементи культурної спадщини, стають центрами, де туристи долучаються до надбань національної та світової історико-культурної спадщини. В туризмі існує достатньо прагматичний підхід до регіональних культурних цінностей, вони вписуються в контекст, так званого, культурного надбання чи культурної спадщини [16]. Більшість вчених в цій галузі вважає, що багатство культурної спадщини може і має використовуватися шляхом створення доданої вартості культурними цінностями. Туризм може стати в цьому ефективним засобом, враховувати різницю між туристичною діяльністю, яка є економічною чи комерційною та

культурною, до якої належить пам'ятко-охоронна, музейна діяльність тощо [19, 1, 3]. Відповідно до ст.4 Глобального кодексу туризму, діяльність туризму має бути спланована таким чином, щоб сприяти збереженню і розвитку традиційних культурних продуктів, ремесел і фольклору, а не вести до їх виродження та стандартизації [8].

Таким чином, залишається актуальною науково-прикладна тематика, що досліджує широке коло аспектів використання природної та культурної спадщини в туризмі на регіональному рівні, наприклад, на рівні областей України.

Викладення основного матеріалу. Україна, за даними різних авторів, володіє від 12,8% до 15,6 % потенційно придатних для рекреаційного освоєння територій. Однак нині площа рекреаційних категорій в ПЗФ, тобто установ, що здійснюють та організують рекреаційну діяльність (національні природні парки, біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, ботанічні сади, зоологічні та дендрологічні парки) не перевищує 1 млн. 253 тис. га (2,1 % від площі країни, або 46,2 % від сумарної площі ПЗФ). Це свідчить, що територія рекреаційних природно-заповідних об'єктів в Україні може бути значно збільшеною.

Природно-заповідний фонд Івано-Франківської області представлений практично усіма категоріями заповідних територій, за винятком біосферних заповідників, ботанічних садів та зоологічних парків. Збереження біотичного і ландшафтного різноманіття шляхом створення нових та вдосконалення існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних напрямків розвитку заповідної справи в Івано-Франківській області. Збереження та стале використання біорізноманіття є невід'ємною умовою сталого розвитку держави та визначено однією з пріоритетних складових екологічної політики.

Станом на 26.01.2020 р. природно-заповідний фонд області нараховує 482 територій та об'єктів загальною площею 218,9 тис. га, що складає 15,7 % від загальної площі області, у тому числі:

- 33 об'єкти загальнодержавного значення площею 131,6 тис. га;
- 449 об'єктів місцевого значення площею 87,3 тис. га [11].

Найбільш збалансованими відповідно до надання рекреаційних послуг та заповідання природних територій є національні природні парки, регіональні ландшафтні парки та природні заповідники. На території Івано-Франківсь-

кої області функціонує Природний заповідник «Горгани» [28], Національні природні парки: Карпатський [15], Гуцульщина [23], Галицький [4], Верховинський [22] та РЛП «Поляницький» [35], «Дністровський» [31].

В рекреаційній діяльності можуть використовуватись національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, пам'ятки природи парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендрологічні парки, ботанічні сади та зоологічні парки. У рамках своїх функцій НПП ведуть рекреаційно-туристичну діяльність. НПП проектує та облаштовують туристичні маршрути та екологічні стежки, кількість яких збільшується.

В умовах обмеженого фінансування здійснюється інфраструктурне облаштування рекреаційних зон та туристичних кемпінгів. Так, в межах заповідника «Горгани» розроблено 14 науково-пізнавальних стежок, які включають ряд популярних природних об'єктів.

В Карпатському національному природному парку створено належні умови для відпочинку та оздоровлення туристів, подбали про мережу еколого- і науково-пізнавальних маршрутів загальною протяжністю понад 400 км. Сучасна туристично-рекреаційна база на території Карпатського НПП має лікувально-оздоровчі комплекси, будинки і бази відпочинку, санаторії, навчально-спортивні та туристичні бази, туристичні відпочинкові комплекси, дитячі оздоровчі табори, приватні пансіонати, готелі, садиби зеленого туризму.

На території НПП «Гуцульщина» розвивається туристично-рекреаційна інфраструктура, знаходиться багато баз відпочинку, санаторіїв, курортів – туркомплекси «Легенда Карпат» (с. Старі Кути), «Байка» (м. Косів), «Карпатські зорі» (м. Косів), «Карпатські гори» (с. Черганівка), турготель «Гуцул» (м. Косів), гостинний двір «Писанка» (с. Сморна), «Сокільський» (с. Тюдів) та ін.

Більше 40 цінних в науковому, природоохоронному та рекреаційному значенні природних комплексів та об'єктів входять до складу Галицького національного природного парку. Близько 7 туристичних маршрутів та еколого-пізнавальних стежок, які діють на території «Галицького» НПП. Окрім маршрутів та стежок, на території національного парку також діють 7 рекреаційних пунктів [5].

На території національного парку «Верховинський» є чимало визначних природних об'єктів. До цього часу збереглася на р. Чорний Черемош кляуза Лостун – найбільша в Карпатах гребля зі шлюзом. Цікавим об'єктом природи є група скель «Кам'яні баби» складені з вап-

няків тріасового періоду, які мають свою історію. На території національного парку є мінеральні джерела, зокрема Буркут – найдавніша бальнеологічна здравниця. Окрім цього розроблено близько 6 еколого-пізнавальних туристичних маршрутів та стежок.

На території Поляницького регіонального ландшафтного парку знаходиться комплексна пам'ятка природи загальнодержавного значення "Скелі Довбуша" та гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення "Гірське озеро". Щоденно, в будь-яку пору року, особливо урочище «Скелі Довбуша» відвідує значна кількість туристів як планових екскурсійних груп курортів Моршина, Східниці та Трускавця так і самостійних, з різних куточків світу. До послуг туристів наявні кілька облаштованих відпочинкових комплексів.

Однак розвиток туризму, рекреаційних закладів призвів до збільшення техногенного й антропогенного навантаження і, як наслідок, до деградації природних комплексів, зменшення чисельності видів рослин і тварин.

Під охороною мальовничі ландшафти в Дністровському регіональному ландшафтному парку з цікавими об'єктами природи (пам'ятки природи «Неопалима купина», «Папороть-листовик», заповідні урочища «Крива» і «Громовий міст» та ін.), а також пам'ятками історії та архітектури (Раковецький замок, Чернелицький замок, Буківнянське городище, пам'ятки археології в селі Незвисько). Тут існують значні потенційні можливості для відновлення екосистем, а також для оздоровлення і відпочинку людей та різних форм туризму. Особливу увагу варто приділяти інвестиційній політиці, яка спрямована на формування туристичної привабливості заповідних територій.

Окремо варто указати на формування принципів успішного інноваційного розвитку ПЗТ. Реалізація цих принципів є дієвим кроком у напрямі формування науково-практичних засад охорони навколишнього природного середовища, ефективного використання природних ресурсів та екологічної безпеки в процесі забезпечення реалізації стратегічної концепції планування ПЗТ [36].

Можна констатувати, що Івано-Франківська область є популярною туристичною дестинацією завдяки відвідуванню туристами територій національних парків. На фоні зростання кількості відвідувань національних парків проблемою залишається власне збір статистичних даних відвідуваності, низька комерціалізація послуг парку через відсутність механізмів збору плати на всій території парків. Спостерігається нерівномірний розподіл туристич-

них потоків в національних парках. Так, у «високий» літній туристичний сезон Карпатський національний природний парк приймає біля 500000 осіб, в той час Верховинський національний природний парк залишається мало відвідуваним – за 2020 рік парк прийняв біля 6 тис. осіб. Різна інституційна приналежність територій природно-заповідного фонду області ускладнює скоординовану роботу у напрямку організації туристичної діяльності. Національні парки, регіональні ландшафтні парки знаходяться у підпорядкуванні Міністерства екології та захисту довкілля, проте Галицький національний природний парк у підпорядкуванні Державному комітету лісового господарства України, «Синьгора» – у підпорядкуванні ДУС при Президентові України.

Проблемою туристичного використання парків є також їх низьке інформаційне забезпечення для потреб туристів. Сайти парків сконцентровують увагу відвідувачів парку, головним чином на результатах своєї діяльності, а туристичній інформації приділяється незначна увага. На більшості сайтів відсутній комплексний розділ для туристів з усім спектром туристичних послуг та можливостями парку їх надання. Залишається низьким рівень просування парків як туристичних дестинацій. Жодна із природно-заповідних установ області не мають маркетингової стратегії для просування їх на туристичному ринку, відтак рівень рекламної діяльності парків зводиться до друкування буклетів.

Основними напрямками музеїв як елементів культурної спадщини є культурно-освітня, науково-дослідна діяльність, комплектування

музейних зібрань, експозиційна, фондова, видавнича, реставраційна, пам'ятко-охоронна робота. У структурі музейних установ Івано-Франківської області 26 музеїв, що знаходяться в управлінні державними органами культури та включають 15 філій і 47 відділів та секторів [37]. Із загальної кількості музеїв 2 мають статус національного, 4 – обласного, 17 – районного (міського) значення та біля 210 музеїв, що організовані та функціонують на громадських засадах, створених у складі підприємств, установ, організацій та навчальних закладів, приватних осіб Прикарпаття. У музейних установах працює 437 працівників різного фаху та кваліфікації [21].

За останні 10 років кількість музейних установ збільшувалась (з 21 у 2010 році до 26 у 2019 році) (рис. 1).

За своїм профілем музеї поділяються на такі види: історичні, археологічні, краєзнавчі, природничі, літературні, мистецькі, етнографічні, технічні, галузеві тощо. На основі ансамблів, комплексів пам'яток та окремих пам'яток природи, історії, культури та територій, що становлять особливу історичну, наукову і культурну цінність, можуть створюватись історико-культурні заповідники, музеї-заповідники, музеї просто неба, меморіальні музеї, садиби. У структурі музеїв за видами переважають історичні музеї – 11, комплексні – 6, мистецьких музеїв – 4, літературних та художніх – по 2 музеї, а також 1 галузевий (рис.2) [9]. Більшість громадських музеїв є або краєзнавчими, або етнографічними, іноді це родинні історичні музеї тощо.

Рис.1 Кількість музейних установ в Івано-Франківській області з 2010 по 2019 рр.

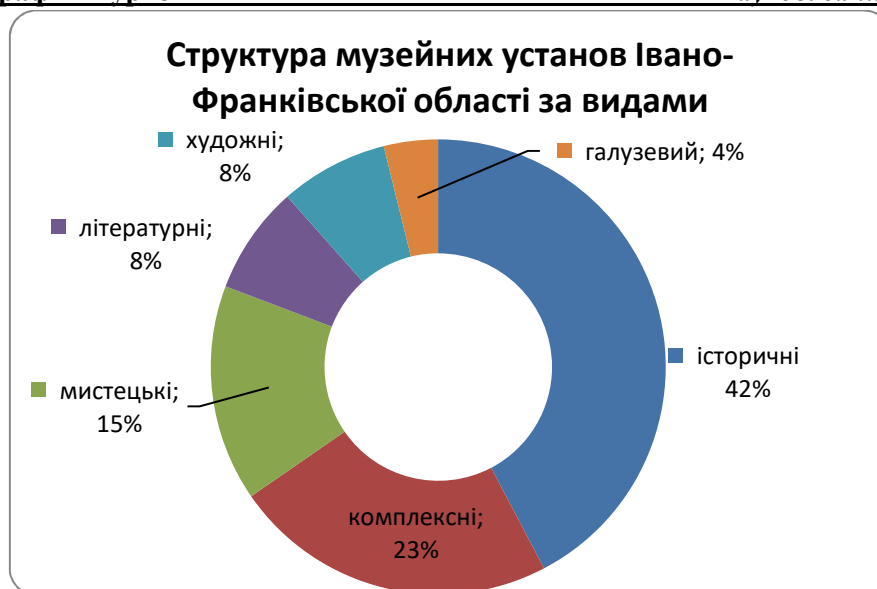

Рис. 2 Структура музейних установ за видами у 2019 р.

Щорічно музеї відвідують понад 400 тис. осіб, проте, спостерігається негативна динаміка відвідуваності: у 2016 р. – 480575, у 2017 р. – 461281, у 2018 р. – 461100 осіб. Більша частина відвідувачів (у 2017 році – 277, 5 тис. осіб) це учні, студенти та інші особи, які навчаються, тобто не туристи [37]. Таке зменшення може відбуватися через зростання кількості громадських музеїв, інших туристичних атракцій у області. Загалом, за даними обласного управління культури усіма самостійними музеями проведено 9,8 тис. екскурсій для 198,8 тис. відвідувачів, з яких дві третини (131,8 тис.) – учні, слухачі та студенти. Наприклад, тільки у 2018 році громадські музеї відвідали близько 150 тис. осіб та проведено 3500 екскурсій [13]. Більша половина всіх музеїв області має до 2 тис відвідувачів у рік. Найбільшим попитом серед відвідувачів музейних установ користується етнографія і побут 52,6%. Цікавими є для відвідувачів виставки 21,1%, старі книги, фото, документи та історія населених пунктів 15,8%, старовинні речі 13,2% та історична цінність споруд 7,9% [13].

Частина з громадських музеїв по суті є збірками приватних колекцій, управляються приватними особами, які здійснюють активну промоційну роботу, застосовують інноваційні технології музейної діяльності, інтерактивні експозиції, що особливо подобається туристам. Складається ситуація, що великі музеї області, володіючи значною експозиційною та фондовою базою, не нарощують відвідуваність, а приватні структури, самодіяльні музейні установи з непрофесійними працівниками, обмеженою фондовою базою, застосовуючи сучасні маркетингові технології, стають більш привабливими для туристів-відвідувачів. Тому для поживлен-

ня використання музейного потенціалу у туристичній діяльності необхідно застосовувати інновації різного виду.

Більшість послуг, які надають музейні установи традиційні для музейної сфери: 96,6% – це екскурсійна діяльність; 36,2% – надання консультацій, науково-методична допомога та експертна оцінка; 72,4% – організація експозицій, виставок, концертів. 58,6% – організація етнографічних свят та дозвілля. Серед послуг, які запроваджують музейні установи, найбільший відсоток складають експертні, консультативні та реставраційні послуги; нові експозиції та нові екскурсійні маршрути; виготовлення та розповсюдження сувенірної продукції; проведення наукових досліджень та розширення музейного фонду; проведення тематичних лекцій, виїзних виставок; запровадження видавничої діяльності (видавництво каталогів, буклетів); готельні послуги. Для відвідування туристів в музеях необхідно передбачати хоча би мінімальний рівень інфраструктури. На сьогодні, музейні установи переважно не мають автостоянок з охороною. Так, тільки 5,2% музеїв можуть надати туристам такі послуги. Незначна частина установ (17,2%) має в наявності сувенірні крамниці, 6,9% музейних установ надають послуги ресторанів. Неподалік музеїв працюють 4 ресторани з місткістю до 20 осіб кожен. Тільки 10,3% музеїв надають послуги перекладача. Послуги майстер-класів пропонують лише 5,2% музейних установ. Серед інших додаткових послуг: деякі музейні установи надають освітні та інформаційні послуги та займаються видавничою діяльністю [10]. Музеї, які надають різноманітні послуги відвідувачам, крім екскурсійних, будуть користуватися більшим попитом серед туристів.

Музейні установи переважно здійснюють свою діяльність за рахунок коштів бюджетів різних рівнів, з них більше половини – за рахунок Державного бюджету [37]. Проте, заклади можуть мати додаткові джерела фінансування, а саме: плату за відвідування музеїв і виставок; кошти, одержувані за науково-дослідні роботи, видачу висновків на реконструкцію, та інші роботи, які виконує музейний заклад на замовлення; прибутки від реалізації сувенірної продукції, видавничої діяльності; плату за кіно- і фотозйомки; а також спонсорську допомогу та добровільні пожертвування.

Підвищення іміджу музеїв як туристичних атракцій є важливою ланкою роботи музейних установ та фахівців культури і туризму. Головною проблемою всіх музейних установ є недофінансування, особливо технічного оснащення музеїв. Покращення експозицій музеїв, оновлення діючих та створення сучасних експозицій – забезпечення матеріально-технічного оснащення (приміщення, музичне озвучення, мультимедійні центри, придбання сучасної офісної техніки) дозволить підвищити атрактивність музеїв як туристичних об'єктів.

Крім державної підтримки у фінансуванні діяльності музеїв, яка залишається основним джерелом життєдіяльності музеїв, постала необхідність удосконалити музейний менеджмент для збільшення відвідуваності туристами.

Це перш за все маркетингова діяльність: вивчення запитів екскурсантів і задоволення їх пізнавальних потреб та проведення активної рекламної та інформаційної політики. Популяризація музейних установ на ринку туристичних послуг – створення інформативного каталогу про музеї, який періодично оновлюється, видання інформаційних видань, буклетів, проведення різноманітних акцій, що популяризуватимуть музеї, наприклад, виставки, відзначення подій, висвітлення роботи музеїв у засобах

масової інформації, організація серії фільмів для телебачення, створення інтернет-сторінок музеїв та таргетингова реклама, залучення навчальних закладів, фахівців з туризму до популяризації музеїв.

Висновки і перспективи використання результатів дослідження. Таким чином, туристична діяльність у Івано-Франківській області може бути розширена в контексті більш ефективного використання наявної природної та культурної спадщини регіону. Період пандемії показав можливості щодо збільшення потоків туристів за рахунок внутрішнього туризму.

Проаналізована туристична діяльність природно-заповідних територій показала, що невідповідність між рівнем їх потенціалу та рівнем використання в туристичній діяльності пов'язана зі слабкою промоційною діяльністю парків, відсутністю інформаційних туристичних платформ, недосконалим статистикою обліком відвідувачів. Деякі з природно-заповідних територій мають недостатню кількість закладів гостинності. Проблеми туристичного використання музеїв як туристичних об'єктів культурної спадщини полягають у низькій промоційній діяльності музеїв, відсутності додаткових послуг для туристів та застарілих, малоцікавих для пересічного туриста експозиціях, відсутністю додаткової інфраструктури гостинності. Окреслення проблем туристичного використання елементів культурної та природної спадщини дозволить удосконалити їх діяльність у напрямку більш активного залучення туристів. Це в свою чергу, приведе до збільшення туристичних потоків в регіон. Для відновлення туристичної галузі після кризи необхідно упровадження різного роду новацій та підприємницьких ініціатив у даній сфері, поліпшення сервісу та посилення інформаційної кампанії. Ситуація, що склалася є добрим шансом для активізації внутрішнього туризму.

Література:

1. Батченко Л. В., Близнюк І. О. Культурні цінності як фактор конкурентоспроможності туристичної галузі. Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації. Тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. конф. фестиваль (25–26 жовт. 2018 р., Київ). Київ, 2018. С. 27 – 31.
- 1 2. Блэкберн А.А. Сравнительный анализ природно-заповедного фонда Польши и Украины в аспекте формирования национальных экологических сетей. Заповідна справа в Україні. Т. 15. Вип. 2, 2009. с. 1-8.
2. Ворошилова Г. О., Злиденна М. С. Туризм і культурна спадщина: проблеми та взаємодії. Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації. Тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. конф. фестиваль (25–26 жовт. 2018 р., Київ). Київ, 2018. С. 31 – 35.
3. Галицький Національний природний парк. URL:<http://www.halychpark.if.ua/> (дата звернення 10.12.2020).
4. Галицький парк. З мисливця в охоронця природи. URL: <https://ukrainer.net/sonyashnyj- chornobryvets/> (дата звернення 15.03.2021)
5. Гірний Б.М. Еколого-економічні аспекти розвитку Природно заповідного фонду України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. е.наук: спец. 08.00.06. „ Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища“. Київ, 2008. 21 с.
6. Гладунов О.В., Дейнега О.В., Холод О.М. Маркетинг. Навч.-метод.посібник. Рівне: Українська Асоціація Маркетингу, 2004. 92с.
7. Глобальні етичний кодекс туриста. URL: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism> (дата звернення 13.02.2021).

8. Державна служба статистики України. Заклади культури, фізичної культури і спорту в Україні, 2017. Статистичний збірник. К. 95 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_zkm_2017.pdf (дата звернення 22.08.2020)
9. Дослідження проблем і перспектив розвитку музеїв в Івано-Франківській області та можливостей їх участі в реалізації проекту «Музейне коло Прикарпаття». – URL: http://www.tourism-carpathian.com.ua/ua/news/survey_report_museums.pdf (дата звернення 16.02.2021)
10. Екологічний паспорт Івано-Франківської області за 2018 рік. Міністерство енергетики та захисту довкілля. URL: <https://menr.gov.ua/files/docs/Zvit/2020/23012020/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%20%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%202018%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf> (дата звернення 12.10.2020)
11. Рибак М.П., Лук'янова В.В., Покин'єрета В.Ф., Йонаш І.Д. Еколого-рекреаційна діяльність Карпатського біосферного заповідника як складник сталого розвитку. Екологічні науки. Науково-практичний журнал. К. ДЕА, 2019. № 3(26). с. 88-92. URL: http://www.ecoj.dea.kiev.ua/archives/2019/3/3_2019.pdf#page=88 (дата звернення 20.04.2021).
12. Івано-Франківська облдержадміністрація. Інформація про шляхи розвитку музейної справи на Івано-Франківщині (здобутки, проблеми, перспективи) за 2016–2018 рр. і п'ять місяців 2019 р. 11с. URL: <https://orada.if.ua/wpcontent/uploads/2019/06/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA-%D1%82%D1%83.pdf> (дата звернення 18.09.2020).
13. Інтерфакс Україна. Сезон 2020 – число внутрішніх туристів виросло. URL: <https://interfax.com.ua/news/telecom/673327> (дата звернення 15.04.2021)
14. Карпатський Національний природний парк, 2020 р. URL: <http://cnpn.if.ua/> (дата звернення 20.11.2020).
15. Квартальнов В.А. Стратегический менеджмент в туризме: современный опыт управления. М. Финансы и статистика, 1999. 496 с.
16. Липчук В.В., Липчук Н.В. Тренди в туризмі: корекція пандемії. Науковий погляд: економіка і управління. № 2(68), 2020. с. 33-37. URL: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-68-6> (дата звернення 27.04.2021).
17. І.Ф. Калущкий, А.Ю. Рак. Лісові насадження Карпат та шляхи покращення їх використання для рекреації туризму. Науковий журнал «Карпатський край». 2015. Том 6, № 6-7. с. 121-127. URL: <http://www.journals.pu.if.ua/index.php/kk/article/view/1149/1214> (дата звернення 23.03.2021)
18. Мазурик З.В. Культурна спадщина регіону як туристичний продукт. Вісник ДІТБ. Серія «Економіка, організація і управління підприємствами» (в туристичній сфері). 2006, №10. С.178-182.
19. Микитин Т.М. Маркетинг заповідних територій, як інструмент зміцнення фінансової стійкості природно-заповідного фонду. Матеріали доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону» (18-20 травня 2011р., Суми). Суми, 2011. с. 127-129.
20. Національна туристична організація України. Туристичний барометр України, 2020. URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/ntou-barometer-2020.pdf> (дата звернення 16.02.2021).
21. Національний природний парк «Верховинський», 2020 р. URL: <http://nppver.at.ua/> (дата звернення 20.12.2020).
22. Національний природний парк «Гуцульщина», 2020 р. URL: <https://nnp.if.ua/> (дата звернення 20.04.2021).
23. Г.Д. Лялюк. Наявність та структура природно-заповідного фонду в Івано-Франківській області. Науковий вісник НЛТУ України. Випуск 11, 2001 р. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/nayavnist-ta-struktura-prirodno-zapovidnogo-fondu-v-ivano-frankivskiy-oblasti> (дата звернення 18.03.2021).
24. Непочатенко В.О. Covid-19 і туризм: аналіз ситуації та економічні шляхи виходу з кризи. Ефективна економіка. Електронне наукове фахове видання. №7, 2020. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.7.52> (дата звернення 17.03.2021)
25. В.Загрійчук. Пам'ятки природи та історико-культурні об'єкти Дністровського РЛП: стан охорони і перспективи туристичного використання. Проблеми геоморфології і палеогеографії. Випуск №2 (10), 2019 р. с. 73-87. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/carpathians/article/view/3064/3224> (дата звернення 20.04.2021).
26. І.Ф. Калущкий. Покращення рекреаційно-туристичної атрактивності лісів Прикарпаття. Науковий журнал «Карпатський край». Том 1, № 3, 2013 р. с. 84-93. URL: <http://journals.pu.if.ua/index.php/kk/article/view/921/966> (дата звернення 18.02.2021).
27. Природний заповідник «Горгани», 2020 р. URL: <http://www.gorgany.if.ua/uk/history.html> (дата звернення 20.04.2021).
28. Л.Петрова, П. Третяк. Природно-заповідний фонд Українських Карпат. Праці наукового товариства ім. Шевченка, 2003. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/73661/20-Petrova.pdf?sequence=1> (дата звернення 17.03.2021).
29. І.Ф. Калущкий, А.Ю. Рак. Проблеми і перспективи створення та використання територій природно-заповідного фонду для розвитку туризму (на прикладі Івано-Франківської області). Науковий журнал «Карпатський край». Том 1, № 9, 2017 р. с. 110-120. URL: <http://www.journals.pu.if.ua/index.php/kk/article/view/3487> (дата звернення 17.03.2021).
30. Регіональний ландшафтний парк «Дністровський». URL: <https://dnisterpark.if.ua/general-information/> (дата звернення 20.04.2021).
31. І.Ф. Калущкий. Рекреаційне лісокористування на Прикарпатті, резерви його розвитку і використання. Науковий журнал «Карпатський край». Том 1, № 2, 2012 р. с. 50-59. URL: <http://journals.pu.if.ua/index.php/kk/article/view/896/940> (дата звернення 20.04.2021).
32. І.Ф. Калущкий, М.М. Запотошний. Рекреаційні й оздоровчі функції лісів Івано-Франківщини, проблеми їх розширення та вплив на розвиток туризму. Науковий журнал «Карпатський край». Том 1, № 1, 2012 р. с. 72-78. URL: <http://journals.pu.if.ua/index.php/kk/article/view/877/922> (дата звернення 17.03.2021).
33. І.Ф. Калущкий, Л.В. Ковальська, А.Ю.Рак. Рекреаційні навантаження на лісові екосистеми та шляхи їх оптимізації (на прикладі рекреаційного комплексу «Буковель»). Науковий журнал «Карпатський край». Том 1, № 5, 2014 р. с. 170-181.

- URL: <http://journals.pu.if.ua/index.php/kk/article/view/987/1027> (дата звернення 20.04.2021).
34. Скеля Довбуша. Полянський регіональний ландшафтний парк. URL: https://skelja.at.ua/load/poljanickij_regionalnij_landshafnij_park/1-1-0-3 (дата звернення 17.03.2021).
35. Стратегія розвитку природно-заповідних територій. URL: http://www.easterneurope-cbm.in.ua/journal/19_2019/41.pdf (дата звернення 20.04.2021).
36. Шикіна О.В., Нечаєва Н.В. Аналіз сучасного стану музейної справи в Україні. Економіка та управління національним господарством. №38, 2019. С.116 - 125
37. UNWTO. COVID-19 Travel Industry Research. U.S. Travel Association. URL: <https://www.ustravel.org/toolkit/covid-19-travel-industry-research> (дата звернення 20.04.2021).
38. UNWTO. International Tourism down 70% as travel restrictions impact regions. URL: <https://www.unwto.org/>

References:

1. Batchenko L. V., Blyznyuk I. O. Kul'turni tsinnosti yak faktor konkurentospromozhnosti turystychnoyi haluzi. Nematerial'na kul'turna spadshchyna yak suchasnyy turystychnyy resurs: dosvid, praktyky, innovatsiyi. Tezy dopovidey II Mizhnar. nauk.-prakt. konf.festyval' (25–26 zhovt. 2018 r., Kyiv). Kyiv, 2018. S. 27 – 31.
2. Blakbern A.A. Sravnitel'nyi analiz prirodno-zapovednogo fonda Pol'shi i Ukrainy v aspekte formirovaniya natsional'nykh ekologicheskikh setei. Zapovidna sprava v Ukraini. T. 15. Vip. 2, 2009. s 1-8.
3. Voroshylova H. O., Zlydena M. S. Turyzm i kul'turna spadshchyna: problemy ta vzayemodiyi. Nematerial'na kul'turna spadshchyna yak suchasnyy turystychnyy resurs: dosvid, praktyky, innovatsiyi. Tezy dopovidey II Mizhnar. nauk.-prakt. konf.festyval' (25–26 zhovt. 2018 r., Kyiv). Kyiv, 2018. S. 31 – 35.
4. Halyts'kyi Natsional'nyy pryrodnyy park. URL: <http://www.halychpark.if.ua/> (data zvernennya 10.12.2020).
5. Halyts'kyi park. Z myslivtsya v okhorontsya pryrody. URL: <https://ukrainer.net/sonyashnyj-chornobryvets/> (data zvernennya 15.03.2021)
6. Hirnyy B.M. Ekoloho-ekonomichni aspekty rozvytku Pryrodno zapovidnogo fondu Ukrainy: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. e. nauk: spets. 08.00.06. „ Ekonomika pryrodokorystuvannya i okhorony navkolyshn'oho seredovyscha“. Kyiv, 2008. 21 s.
7. Hladunov O.V., Deyneha O.V., Kholod O.M. Marketynh. Navch.-metod. posibnyk. Rivne: Ukrainy'ska Asotsiatsiya Marketynhu, 2004. 92 s.
8. Hlobal'ni etychnyy kodeks turysta. URL: <http://ethitss.unwto.org/en/tsontent/global-tso-de-ethitss-tourism> (data zvernennya 13.02.2021).
9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Zaklady kul'tury, fizychnoyi kul'tury i sportu v Ukraini, 2017. Statystychnyy zbirnyk. K. 95 s. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publitsat/kat_u/2018/zb/05/zb_zkm_2017.pdf (data zvernennya 22.08.2020)
10. Doslidzhennya problem i perspektyv rozvytku muzeyiv v Ivano-Frankivs'kiy oblasti ta mozhyvostey yikh uchasti v realizatsiyi proektu «Muzeine kolo Prykarpattya». – URL: http://www.tourism-tsarpathian.tsom.ua/ua/news/survey_report_museums.pdf (data zvernennya 16.02.2021)
11. Ekolohichnyy pasport Ivano-Frankivs'koyi oblasti za 2018 rik. Ministerstvo enerhetyky ta zakhystu dovkillya. URL: <https://menr.gov.ua/files/dotss/Zvit/2020/23012020/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%20%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8Ts%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%202018%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf> (data zvernennya 12.10.2020)
12. Rybak M.P., Luk'yanova V.V., Pokyn'chereda V.F., Yonash I.D. Ekoloho-rekreatsiyna diyal'nist' Karpat'skoho biosferneho zapovidnyka yak skladnyk staloho rozvytku. Ekolohichni nauky. Naukovo-praktychnyy zhurnal. K. DEA, 2019. № 3(26). s. 88-92. URL: http://www.etsoj.dea.kiev.ua/archives/2019/3/3_2019.pdf#page=88 (data zvernennya 20.04.2021).
13. Ivano-Frankivs'ka oblderzhadministratsiya. Informatsiya pro shlyakhy rozvytku muzeynoyi spravy na Ivano-Frankivshchyni (zdobutky, problemy, perspektyvy) za 2016–2018 rr. i p'yat' misyatsiv 2019 r. 11s. URL: <https://orada.if.ua/wptcontent/uploads/2019/06/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA-2-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA-%D1%82%D1%83.pdf> (data zvernennya 18.09.2020).
14. Interfaks Ukrainy. Sezon 2020 – chyslo vnutrishnikh turistiv vyroslo. URL: <https://interfax.tsom.ua/news/teletsom/673327> (data zvernennya 15.04.2021)
15. Karpat's'kyi Natsional'nyy pryrodnyy park, 2020 r. URL: <http://tsnnp.if.ua/> (data zvernennya 20.11.2020).
16. Kvartal'nov V.A. Strategicheskii menedzhment v turizme: sovremenniyi opyt upravleniya. M. Finansy i statistika, 1999. 496 s.
17. Lypchuk V.V., Lypchuk N.V. Trendy v turizmi: korektsiya pandemiyi. Naukovyy pohlyad: ekonomika i upravlinnya. № 2(68), 2020. s. 33-37. URL: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-68-6> (data zvernennya 27.04.2021).
18. I.F. Kaluts'kyi, A.Yu. Rak. Lisovi nasadzhennya Karpat ta shlyakhy pokrashchennya yikh vykorystannya dlya rekreatsiyi i turyzmu. Naukovyy zhurnal «Karpat's'kyi kray». 2015. Tom 6, № 6-7. s. 121-127. URL: <http://www.journals.pu.if.ua/index.php/kk/artistsle/view/1149/1214> (data zvernennya 23.03.2021)
19. Mazuryk Z.V. Kul'turna spadshchyna rehionu yak turystychnyy produkt. Visnyk DITB. Seriya «Ekonomika, orhanizatsiya i upravlinnya pidpryyemstvamy» (v turystychniy sferi). 2006, №10. S.178-182.
20. Mykityn T.M. Marketynh zapovidnykh terytoriy, yak instrument zmitsnennya finansovoyi stiykosti pryrodno-zapovidnogo fondu. Materialy dopovidey II Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Mizhnarodna stratehiya ekonomichnoho rozvytku rehionu» (18-20 travnya 2011r., Sumy). Sumy, 2011. s. 127-129.
21. Natsional'na turystychna orhanizatsiya Ukrainy. Turystychnyy barometr Ukrainy, 2020. URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/ntou-barometer-2020.pdf> (data zvernennya 16.02.2021).
22. Natsional'nyy pryrodnyy park «Verkhovyns'kyi», 2020 r. URL: <http://nppver.at.ua/> (data zvernennya 20.12.2020).
23. Natsional'nyy pryrodnyy park «Hutsul'shchyna», 2020 r. URL: <https://nnp.if.ua/> (data zvernennya 20.04.2021).
24. H.D. Lyalyuk. Nayavnist' ta struktura pryrodno-zapovidnogo fondu v Ivano-Frankivs'kiy oblasti. Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy. Vypusk 11, 2001 r. URL: <https://tsyberleninka.ru/artistsle/n/nayavnist-ta-struktura-prirodno-zapovidnogo-fondu-v-ivano-frankivskiy-oblasti> (data zvernennya 18.03.2021).

25. Nepochatenko V.O. Tsovid-19 i turyzm: analiz sytuatsiyi ta ekonomichni shlyakhy vykhodu z kryzy. Efektyvna ekonomika. Elektronne naukove fakhove vydannya. №7, 2020. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.7.52> (data zvernennya 17.03.2021)
26. V.Zahrychuk. Pam'yatky pryrody ta istoryko-kul'turni ob'yekty Dnistrovs'koho RLP: stan okhorony i perspektyvy turystychnoho vykorystannya. Problemy heomorfolohiyi i paleoheohrafiyi. Vypusk №2 (10), 2019 r. s. 73-87. URL: <http://publitions.lnu.edu.ua/tsolletstions/index.php/tsarpathians/artitsle/view/3064/3224> (data zvernennya 20.04.2021).
27. I.F. Kaluts'kyu. Pokrashchennya rekreatsinyo-turystychnoyi atraktyvnosti lisiv Prykarpattya. Naukovyy zhurnal «Karpats'kyi kray». Tom 1, № 3, 2013 r. s. 84-93. URL: <http://journals.pu.if.ua/index.php/kk/artitsle/view/921/966> (data zvernennya 18.02.2021).
28. Pryrodnyy zapovidnyk «Horhany», 2020 r. URL: <http://www.gorgany.if.ua/uk/history.html> (data zvernennya 20.04.2021).
29. L. Petrova, P. Tretyak. Pryrodno-zapovidnyy fond Ukrayins'kykh Karpat. Pratsi naukovoho tovarystva im. Shevchenka, 2003. URL: <http://dspatse.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/73661/20-Petrova.pdf?sequence=1> (data zvernennya 17.03.2021).
30. I.F. Kaluts'kyu, A.Yu. Rak. Problemy i perspektyvy stvorennya ta vykorystannya terytoriy pryrodno-zapovidnoho fondu dlya rozvytku turyzmu (na prykladi Ivano-Frankivs'koyi oblasti). Naukovyy zhurnal «Karpats'kyi kray». Tom 1, № 9, 2017 r. s. 110-120. URL: <http://www.journals.pu.if.ua/index.php/kk/artitsle/view/3487> (data zvernennya 17.03.2021).
31. Rehional'nyy landshaftnyy park «Dnistrovs'kyi». URL: <https://dnisterpark.if.ua/general-information/> (data zvernennya 20.04.2021).
32. I.F. Kaluts'kyu. Rekreatsinye lisokorystuvannya na Prykarpatti, rezervy yoho rozvytku i vykorystannya. Naukovyy zhurnal «Karpats'kyi kray». Tom 1, № 2, 2012 r. s. 50-59. URL: <http://journals.pu.if.ua/index.php/kk/artitsle/view/896/940> (data zvernennya 20.04.2021).
33. I.F. Kaluts'kyu, M.M. Zapotochnyy. Rekreatsinyi y ozdorovchi funktsiyi lisiv Ivano-Frankivshchyny, problemy yikh rozshyrennya ta vplyv na rozvytok turyzmu. Naukovyy zhurnal «Karpats'kyi kray». Tom 1, № 1, 2012 r. s. 72-78. URL: <http://journals.pu.if.ua/index.php/kk/artitsle/view/877/922> (data zvernennya 17.03.2021).
34. I.F. Kaluts'kyu, L.V. Koval's'ka, A.Yu. Rak. Rekreatsinyi navantazhennya na lisovi ekosystemy ta shlyakhy yikh optymizatsiyi (na prykladi rekreatsinyoho kompleksu «Bukovel»). Naukovyy zhurnal «Karpats'kyi kray». Tom 1, № 5, 2014 r. s. 170-181. URL: <http://journals.pu.if.ua/index.php/kk/artitsle/view/987/1027> (data zvernennya 20.04.2021).
35. Skelya Dovbusha. Polyanyts'kyi rehional'nyy landshaftnyy park. URL: https://skelja.at.ua/load/poljanitskij_regionalnij_landshaftnij_park/1-1-0-3 (data zvernennya 17.03.2021).
36. Stratehiya rozvytku pryrodno-zapovidnykh terytoriy. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/19_2019/41.pdf (data zvernennya 20.04.2021).
37. Shykina O.V., Nechayeva N.V. Analiz suchasnoho stanu muzeynoyi spravy v Ukrayini. Ekonomika ta upravlinnya natsional'nym hospodarstvom. № 38, 2019. S.116 - 125
38. UNWTO. TsOVID-19 Travel Industry Research. U.S. Travel Assotsiation. URL: <https://www.ustravel.org/toolkit/tsovid-19-travel-industry-research> (data zvernennya 20.04.2021).
39. UNWTO. International Tourism down 70% as travel restritstions impatstl regions. URL: <https://www.unwto.org/>

Аннотация:

Я.С.Коробейникова, О.В.Побигун. ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭЛЕМЕНТОВ ПРИРОДНО-ЗАПОВЕДНОГО И МУЗЕЙНОГО НАСЛЕДИЯ В ТУРИЗМЕ (НА ПРИМЕРЕ ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ)

В период пандемии туристическая сфера понесла большие потери, однако появились предпосылки для качественно нового восстановления отрасли. Это восстановление прогнозируется, в первую очередь, за счет активизации внутреннего туризма. Одной из актуальных научно-практических проблем является оценка состояния использования элементов природно-заповедного и историко-культурного наследия в туристической деятельности в условиях вероятного роста внутреннего туризма во время карантина. В статье проанализирован потенциал природно-заповедного наследия и музеев как элементов историко-культурного наследия Ивано-Франковской области в контексте их использования в туризме, а также динамика туристических посещений данных объектов, которые свидетельствуют о существовании ряда барьеров для роста. Главными из них являются их разная институциональная принадлежность и отсутствие специалистов именно туристической сферы в их управленческих структурах, а также то обстоятельство, что туристическая деятельность является только одной из многих сфер деятельности данных учреждений. Проблемами туристического использования музеев как туристических объектов культурного наследия заключаются в низкой промо деятельности музеев, отсутствии дополнительных услуг для туристов, устаревших, мало интересных для рядового туриста экспозициях, низкий уровень дополнительной инфраструктуры гостеприимства. Отсутствие маркетинговых стратегий, продвижения заведений как туристических объектов, опыта сотрудничества со всеми стейхолдерами туристического процесса также существенно замедляют развитие туризма на основе использования элементов природного и историко-культурного наследия исследуемого региона. Авторами предложены меры более эффективного использования элементов природно-заповедного и историко-культурного наследия в туристической деятельности, которые возможно успешно применить и в других туристических дестинациях.

Ключевые слова: природно-заповедные объекты, элементы музейного наследия, туризм, туристические дестинации.

Abstract:

Korobeinykova Ya, Pobigun O. THE PROBLEM OF USAGE OF ELEMENTS OF NATURAL RESERVE AND MUSEUM HERITAGE IN TOURISM (ON THE EXAMPLE OF IVANO-FRANKIVSK REGION)

In terms of pandemics, tourism gained a huge loss. However, the background for a qualitatively new restoration of the branch has appeared. One of the actual scientific and practical problems is an estimation of the condition of usage of elements of natural and historical-cultural heritage in tourism in terms of probable growth of domestic tourism during quarantine.

In the article was analyzed the potential of natural heritage and museums as elements of the historical-cultural heritage of the Ivano-Frankivsk region in the context of their usage in tourism and dynamics of tourism visits of these objects which testify about the existence of the number of barriers of growth. As of 26.01.2020 region's natural reserve fund counts of 482 territories and objects of the total area of 218,9 thousand hectares which is 15.7% of the total region's area. It can be stated that the Ivano-Frankivsk region is a popular tourist destination due to the tourist visits of the territories of the national parks. On the background of national parks visit increase, the problem of the statistic visits data collection and low park's service commercialization because of an absence of fee collection mechanism on the whole park's territory. Was observed uneven distribution of tourist flow in national parks. Various institutional affiliations of the natural reserve establishments and the absence of tourism branch specialists in establishments, and the fact that tourism is only one of the different branches of these establishments complicates the organization of tourism activities. The level of national park's promotion as tourism destinations stays low.

None of the nature reserves of the region has a marketing strategy to promote them in the tourism market, so the level of advertising activity of the parks is reduced to printing booklets. Park sites focus the attention of park visitors, mainly on the results of their activities, and little attention is paid to tourist information. Most sites do not have a comprehensive section for tourists with the full range of tourist services and the possibilities of the park to provide them.

Excursion activities are one of the main activities of museums as elements of cultural heritage. Every year the museums of Ivano-Frankivsk region are visited by more than 400 thousand people, however, there is a negative dynamics of attendance, the vast majority of visitors (in 2017 – 277, 5 thousand people) are local students, ie not tourists. The decrease in attendance may be due to an increase in the number of non-state and other public museums, which are mainly collections of private collections (more than 210 in the region), as well as the emergence of other tourist attractions of this type. The problems of tourist use of museums as tourist objects of cultural heritage are the low promotional activity of museums, the lack of additional services for tourists and outdated, of little interest to the average tourist exhibitions, the lack of additional hospitality infrastructure. Improving museum expositions, updating existing ones and creating modern expositions – providing material and technical equipment (premises, music, multimedia centers, purchase of modern office equipment) will increase the attractiveness of museums as tourist attractions. Lack of marketing strategies, experience of cooperation with all stakeholders of the tourist process also significantly slow down the development of tourism based on the use of elements of natural and historical and cultural heritage of the studied region. Promotion of museum services in the market of tourist services – creation of an informative catalog about museums, which is periodically updated, distribution of information publications, booklets, holding various events that will promote museums, such as exhibitions, celebrations, coverage of museums in the media, organization of a series films for television, creation of museum websites and targeted advertising, involvement of educational institutions, tourism specialists in the promotion of museums.

The measures proposed by the authors for more effective use of elements of natural and historical and cultural heritage in tourism can be successfully applied in other tourist destinations of environmental nature and museum institutions of the country.

Keywords: nature reserves, elements of museum heritage, tourism, tourist destinations.

Надійшла 07.09.2021р.